

Ecologisch onderzoek van de bruine kiekendief. Terugmeldingen en het LifeWatch zenderproject

Anny Anselin [anny.anselin@inbo.be]

Bruine kiekendief - Glenn Vermeersch

Enkele interessante resultaten van het kleurmerkenproject

In het vroege voorjaar gaven we voordrachten aan een aantal doelgroepen om de verschillende onderzoeksaspecten van het kiekendievenproject te belichten. Hierbij wezen we op de mogelijkheid om mee te werken aan de monitoring van de soort door het opsporen en melden van broedparen. We vestigden ook de aandacht op het kleurmerkenonderzoek. De bekendmaking via diverse kanalen en het blijvend stimuleren van medewerking heeft al tot mooie resultaten geleid. Sinds het begin van dit onderzoek ontvingen we via vrijwillige waarnemers en fotografen regelmatig meldingen van ge-

wingtagde bruine kiekendieven, als doortrekker of als broedvogel. Zeker deze laatste gegevens zijn uiterst waardevol. Ze leren ons hoe de dispersie van de jonge vogels verloopt en of ze trouw zijn aan hun habitat. Van een aantal individuen weten we nu al dat ze als adult niet broeden in dezelfde habitat (riet, graan, maaigras,..) waarin ze geboren zijn. Ook bij de volwassen vogels wordt in opeenvolgende jaren niet steeds in dezelfde habitat gebroed. We hebben echter nog onvoldoende gegevens van gewintagde adulten die meerdere jaren na elkaar tot broeden kwamen. Dit voorjaar waren er opvallend

meer waarnemingen van broedparen waarvan een van de partners gekleurmerkt is. We willen daarom iedereen vragen om extra goed op te letten op broedende kiekendieven met kleurmerken, ons deze gegevens door te sturen en liefst ook erbij te noteren welk broedhabitat ze gebruiken. Natuurlijk zijn losse waarnemingen van getagde vogels ook altijd welkom!

Ondertussen hebben we een aantal gegevens uit de databank op een rijtje gezet. We keken wanneer, hoe frequent en hoeveel juveniele vogels er werden teruggemeld de jaren na hun geboorte, dus als “adulte” vogel. Waarnemingen van eerste kalenderjaar (1KJ)-vogels in de zomer en het najaar van hun geboortjaar worden hier dus niet meegenomen. Het eerste jaar dat we kleurmerkten was 2011. We konden dus ten vroegste het jaar erna, in 2012, de eerste terugmeldingen verwachten. In dat jaar werden er 4 tweede kalenderjaar vogels teruggezien. In 2013 werden er niet minder dan 13 tweede kalenderjaars (geboren in 2012) waargenomen, maar ook 10 derde kalendersjaars (dus geboren in het eerste tagjaar, 2011). In 2014 en 2015 zagen we steeds “oudere” vogels bijkomen, in deze lente hadden we 7 vogels die geboren waren in 2011, dus vijfde kalenderjaars (zie tabel 1). Vanaf 2013 krijgen we er dus elk jaar een “leeftijdsklasse” bij (zie figuur 1).

Het aantal individuen dat al meerdere jaren werd teruggemeld blijft voorlopig nog beperkt tot 11 vogels.

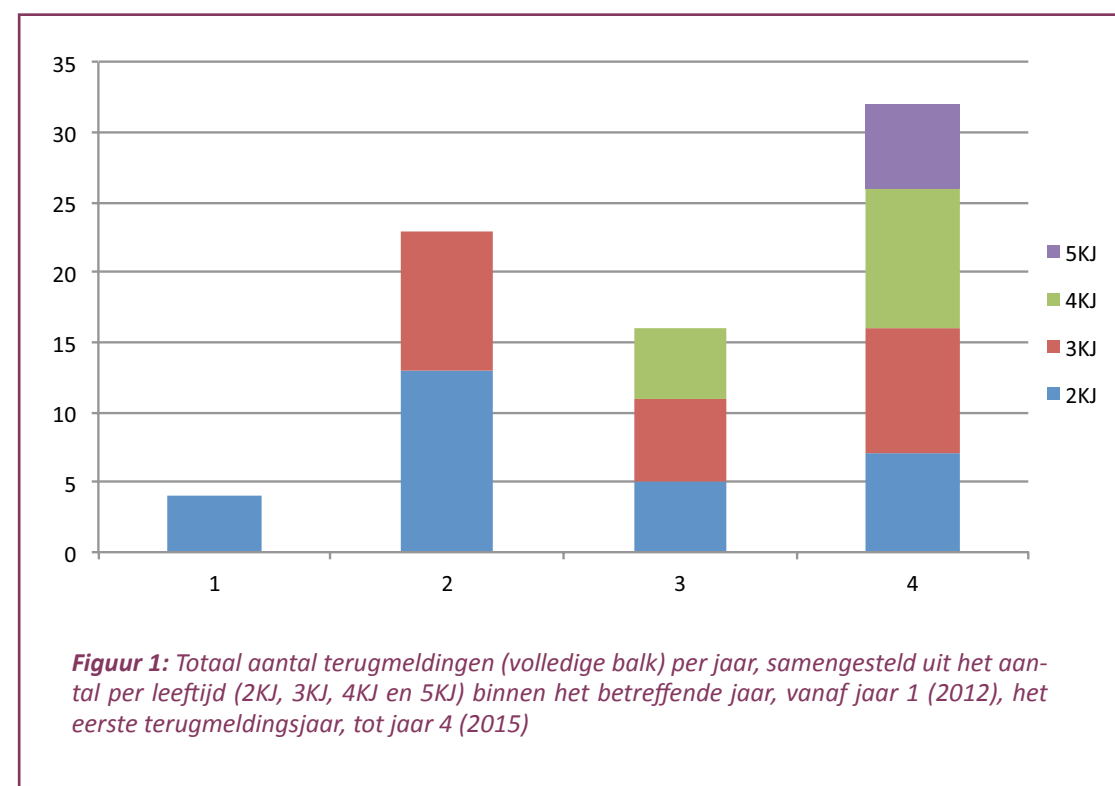
In het totaal werden er na 4 jaren (zomer 2015) al 56 verschillende “gedetermineerde” vogels teruggemeld, 30 mannetjes en 26 wijfjes. “Gedetermineerd” betekent dat de code volledig werd afgelezen en we dus precies weten wanneer en waar de vogels ge-

Tabel 1: Aantal teruggemelde vogels van een bepaalde leeftijd (2KJ tot 5 KJ) per jaar

leeftijd	2012	2013	2014	2015
2 KJ	4	13	5	7
3 KJ	0	10	6	9
4 KJ	0	0	5	10
5 KJ	0	0	0	6
totaal vogels per jaar	4	23	16	32

boren zijn. Daarnaast zijn er nog zeker een 20-tal waarnemingen van individuen waarvan de code maar gedeeltelijk is afgelezen, maar we door vergelijking met bestaande combinaties weten dat het andere vogels zijn dan die 56 gedetermineerde. Dit brengt het aantal als adult teruggemelde kiekendieven voorlopig op 76, wat 17,6 % is van de reeds 431 getagde vogels. We zijn benieuwd hoe dit in de toekomst zal evolueren, want dit is lange-termijnonderzoek. Deze winter hebben we nieuwe wingtags laten drukken en nu is er dus een voorraad voor meerdere jaren!

Sinds half juni zijn er ondertussen al tientallen nieuwe jongen gekleurmerkt (de lichte 2015), zoals steeds vooral in Zeeland door de Werkgroep Roofvogels Zeeland, aan de Westkust (met verschillende jongenrijke graanvelden) door de Natuurwerkgroep De Kerkuil vzw, als in het Noord-Oostvlaams Krekengebied door het INBO. Aan de Oostkust en in het Waasland tagden we telkens een nest in samenwerking met plaatselijke ringers.

Het INBO Lifewatch zenderproject in het voorjaar van 2015

In het vroege voorjaar wachtten we vol spanning op de terugkomst van onze gezenderde vogels. Half april arriveerde het mannetje Jozef, gevangen in 2013, die ook al in 2014 terugkwam. Na het downloaden van de gegevens uit de logger konden we opnieuw

zijn trekroute en overwinteringsplaats bekijken. Die waren sterk gelijkend met het jaar ervoor (zie figuur 2), via Frankrijk dwars door Spanje met oversteek in de omgeving van Gibraltar, en overwintering op de grens van Mali en Senegal. Dit was niet echt een verrassing, want gegevens van William, een door de Werkgroep Grauwe Kiekendief geloggerde bruine kiekendief uit Groningen die al drie keer in Afrika overwinterde, tonen ook een duidelijke “honkvastheid” aan van trekroute en overwinteringsgebied. Ook trek- en overwinteringsgegevens van Zweedse bruine kiekendieven met satelietzenders toonden een duidelijke plaatstrouw aan. Het andere geloggerde mannetje, Peter, kwam niet meer opdagen, en Mia, het vrouwtje zagen we ook niet meer terug. Het blijft echter mogelijk dat we ze in de toekomst toch nog terugzien in het Krekengebied (bij voorkeur), of elders. Onlangs dook een geloggerde grauwe kiekendief uit Oost-Groningen na drie jaar zonder “teken van leven” te geven terug op in Noord Duitsland. De zender werkte nog perfect en de informatie in het geheugen kon succesvol gedownload worden.

Ondertussen zit Jozef met een nest en konden we van al bijna van drie maanden gegevens verzamelen over zijn landschapsgebruik. Op 26 mei slaagde onze veldmedewerker Kjell Janssens (binnen het INBO-LifeWatch project Bruine Kiekendief), erin om een

Figuur 2: Trekroute en overwintering van loggervogel Jozef in 2013-2014 (zwart) en 2014-2015 (rood)

De nieuwe geloggerde vogel, Raymond, bij het meten van de vleugel

vierde bruine kiekendief te vangen voor ons Meetjeslandse kreken-studiegebied, een heel mooi mannetje. Het werd geringd, gemeten en voorzien van een Uva-Bits GPS logger. De kiekendief kreeg de naam “Raymond”, naar Raymond Klaassen, een Nederlandse expert in vogel- vangstmethodieken en vogelmigratie. Samen met Ben Koks en Almut Schlaich van de Werkgroep Grauwe Kiekendief (Groningen, NL) hielp hij ons in 2013 met de eerste vangstpogingen en het loggeren van onze eerste kiekendief, een wijfje (Mia). De geloggerde Raymond had op het ogenblik van het vangen een nest in de Molenkreek, dat jammer genoeg ondertussen is mislukt. De vogel verblijft momenteel in de omgeving van IJzendijke, een drietal kilometer ten oosten van de oorspronkelijke broedplaats, en is daar actief binnen een zeer beperkte gebied. Eerst dachten we dat hij daar zou herbeginnen nestelen, maar we zien nooit een wijfje. De kans is dus klein dat er dit seizoen nog een nieuw broedsel komt. Vermits hij door zijn verplaatsing nu geen contact meer heeft met ons antennennetwerk, proberen we zijn gegevens nu ter plaatse te downloaden. Bij een paar graannesten staan momenteel nog (vang) palen en we hopen deze zomer toch nog een tweede nieuw mannetje te kunnen vangen en loggeren.

Nestbescherming

In het vroege voorjaar stond, door de zachte winter, het maaigras al hoog. Opnieuw werden een aantal broedkoppels verleid om hierin een nest te beginnen. Geen goed idee, want na een tweetal weken zouden deze percelen al gemaaid worden. Een aantal vogels stopten echter na korte tijd hun nestbouwactiviteiten, maar enkele gingen wel tot broeden over. Dankzij de vlotte medewerking van de plaatselijke landbouwers en de financiële steun van het Regionaal Landschap Meetjesland konden we drie nesten beschermen. Dit gebeurde door het plaatsen van een afrastering met kippedraad 10x10 m rond het nest, die uitgespaard wordt tijdens het maaien. Alhoewel twee van de drie broedparen deze “verstoring” (maaien, gras keren, gras weghalen) in de eifase vlot ondergingen, bleken deze nesten na enkele weken uiteindelijk toch te mislukken. Maaigras biedt in het begin wel een goede bescherming (meer dan de kortere tarwe), maar eens het hoger groeit valt alles plat en wordt ongeschikt. In tarwe is nestbescherming duidelijk veel efficiënter. We hopen dan ook dat een aantal nesten met grotere jongen die momenteel in graan gelegen zijn tot een goed einde komen!

We wensen hierbij hartelijk alle medewerkers aan het project te danken voor hun gewaardeerde medewerking, individuele waarnemers al dan niet leden van plaatselijke Vogelwerkgroepen van Natuurpunt vzw, ringers, wingtaggers, landbouwers die ons toelating gaven om te kleurringen, om waarnemingen te doen vanop hun eigendom

Bruine kiekendief - Glenn Vermeersch

of bereid waren om er antennes op te hangen of nesten te beschermen, de Regionale Landschappen Meetjesland en IJzer en Polders en Eandis. Een bijzonder woord van dank aan de regionale coördinatoren van het bruine kiekendievenproject, Henk Casteijns en Kris Degraeve, collega's Filiep T'Jollyn en Kjell Janssens, Roger Janssens en de Vogelwerkgroep NO Vlaanderen. Jean-François Blanc (Centre d'Etudes Biologiques de Chizé, CEBC-CNRS) en Thierry Printemps (Société française d'ornithologie) hielpen mee bij de productie van de nieuwe voorraad kleurmerken.